

Knygoje panaudotos nuotraukos iš:

Corbis (JAV)
AKG Images (Vokietija)
TopFoto (Jungtinė Karalystė)
ullstein bild (Vokietija)
RIA Novosti (Rusija)
Süddeutsche Zeitung Photo (Vokietija)

Zemėlapius kūrė:

Simonas Mačionis
Evaldas Maniušis
Kazimieras Pečiulevičius

© Robertas Petrauskas, 2013
© Ilona Kukenytė, dizainas, 2013
© 3dhistory.de, Thomas Schmid, viršelio nuotrauka
© „Tyto alba“, 2013

ISBN 978-9986-16-968-0

Turinys

Ižanga, kurią drąsiai galima praleisti.....	7
1. Sprendimai.....	11
1940 m. vasaros pradžia. Berlynas. „Mes laimėjome karą...“	13
1940 m. liepos pradžia. Britanijos akibrokštas prie Mers al Kebyro	18
1940 m. gegužės pabaiga. Britanija nusprendžia tęsti kovą.....	24
1940 m. liepa. Hitlerio dilema.....	41
1940 m. liepos pabaiga. Hitleris nusprendžia pulti Tarybų Sąjungą.....	59
1940 m. vasara–1941 m. pavasaris. „Demokratijos arsenalas“ nusprendžia ištiesti pagalbos ranką	73
2. Paskutinės vilties sala	109
Operacija „Jūrų liūtas“	100
Skaičiai.....	122
Lėktuvai	141
Lakūnai	159
Šeiminkai	176
Nekviesti svečiai	194
Mūšis Lamanše	201
„Erelis“.....	218
„Sunkiausia diena“	230
Aerodromai	239
Londonas	252
Britanijos mūšio diena	276
Po mūšio.....	284
3. Komplikacijos Šiaurės Afrikoje ir Balkanuose	293
Viduržemio strategija ir Mussolini „staigmena“	294
Šiaurės Afrika. Pirmas raundas.....	312
Nepaprasti italų nuotykių Graikijoje.....	328
Churchillio sprendimas – geriau dar vienas Diunkerkas nei dar viena Lenkija.....	338
Dar viena „Balkanų košmaro“ staigmena	342
„Bausmė“ Jugoslavijai	351
<i>Post scriptum</i> – Jugoslavijos tragedija	363
Graikijos užkariavimas.....	383
Mūšis dėl Kretos	408
Šiaurės Afrika: antras raundas	433
4. Didžiosios iliuzijos	467
Molotovas Berlyne. 1940 m. lapkritis	468
Planas „Barbarosa“: „...visa Europa užgniauš kvapą!“	479

Greitos pergalės mirażas.....	497
Planuojant „kitokį karą“ – viskas arba nieko!	508
Drumzlini tarptautiniai vandenys.....	520
„Hitleris nepuls mūsų 1941-aisiais...“.....	528
Informacija ir dezinformacija.....	545
Tarybų Sąjunga ruošiasi karui	571
Kas ką planavo pulkti?	591
Paskutinės savaitės	605
Ilgiausia metų diena	627
Šaltiniai	650
Literatūros sąrašas	668

Ižanga, kurią drąsiai galima praleisti...

Sveiki, mano skaitytojai,

Kreipiuosi daugiskaita, nes jūsų, pasirodo, yra daug. Nuoširdžiai prisipažinsiu, kad nesitikėjau, jog knaisiojimasis po 70 metų senumo įvykius gali sudominti tokį didžiulį skaičių žmonių. Iki pasirodant pirmai knygai laikiau save turinčiu vieną iš tų keistuoliškų hobijų, kuris gali būti įdomus tik nedideliame būriui žmonių ir kurio dauguma niekada nesupras. Aš suklydau, ir tai viena iš maloniausių mano gyvenimo staigmenų.

Jokia knyga negali vadintis knyga dėl to, kad guli lentynoje. Ji gyva tik tada, kai yra skaitoma. Ji gera, jei randa kelią į skaitytojų širdis. Ji nuostabi, jei sugeba įtraukti ir nepaleisti. Šios sėkmės paslaptis mišlinga ir permaininga. Net ir tas, kuriam kartą pavyko ją atrakinti, žino, kad kitą kartą gali ir nepasisekti... Tai, kad jūs sutikote leisti į šią ilgą istorijos kelionę, yra pagrindinė paskata ją tęsti. Tai, kad jūsų tiek daug, yra nuostabiausias atpildas. Pripažįstu, kad tai ir didžiulis iššūkis, bet ko vertas gyvenimas be iššūkių?

Tiesą sakant, buvau įsitikinęs, kad pirmoji knyga su armijomis ir divizijomis, tankų ir ginklų skaičiais bei matmenimis, neretai nieko nesakančiais geografiniais pavadinimais ir t. t. yra grynai bemiukiška. Žinoma, tas bemiukas gali būti ne tik paauglys, bet ir tas, kurio anūkai jau paaugliai – tiesiog mes, vyrai, turbūt iki gyvenimo pabaigos neprarandame azarto pakariauti ir pažaisti – grynai iš bemiukiškų pozicijų tai yra vienas ir tas pats. Todėl dar didesnė staigmena man buvo komplimentai iš merginų ir moterų. Nepykit, vyrai, aš dėkingas visiems ir už pagyras, ir už pagrįstą kritiką, abejones, pastabas, bet kiekviena moteris, kuri ne tik paėmė tokią storą istorinę knygą į rankas, bet ir perskaitė ją iki galo, man yra mįslė, kurios aš niekada nesugebėsiu įminti. Kadangi rakto nuo šios spynos neturiu, bandau spėti, kad man bent iš dalies pavyko pasiekti labai didelį tikslą. Pradėdamas šią seriją aš norėjau ne tik surinkti ir išversti į lietuvių kalbą tai, kas jau parašyta užsienyje. Aš norėjau niūrią karo istoriją paversti pasakojimu, kurį galėtų skaityti bet kuris žmogus – nesikankindamas dėl sudėtingo akademinio stiliaus, nepaskęsdamas statistikos lavinoje, nesijausdamas blogai, kad nieko prieš tai nežinojo, ir nepersekojamas jausmo, kad kažkas kažką jam bando įrodyti. Tiesiog skaityti ir jausti malonumą. O dar geriau – intriga. Pasakoti istoriją, kurios pabaigą visi žino, nėra lengva, bet čia turbūt dar kartą turėčiau priminti, kad mano knygos nėra skirtos tiems, kurie žino viską.

Prieš pasirodant „Trečiojo Reicho triumfui“ dažniausiai man užduodamas klausimas buvo: „Kam reikalinga dar viena knyga apie II pasaulinį karą?“ Labai džiaugiuosi, kad šio klausimo nebegirdžiu, o dabar jūsų rankose dar viena knyga...

Noriu priminti, kad tai antroji serijos knyga, ir jeigu neskaitėte pirmosios, tikrai būtų geriau pradėti nuo jos. Bet tai tik patarimas, kurio, žinoma, galima nepaisyti.

Populiariausias klausimas prieš pasirodant šiai knygai buvo kitoks: „Kuo baigsis antros knygos veiksmas?“ Ir spėlionės: mūšiu prie Maskvos, o gal Stalingradu... Aš ilgai galvojau, kokį mastelį pasirinkti, ir galiausiai supratau, kad vargu ar galima kaip nors „sumiksuoti“ „Barbarosą“ dar su kuo nors. Kai ši operacija prasidės, Hitlerio žodžiais tariant, „pasaulis užgniauš kvapą“, bet tai atsitiks trečioje serijos knygoje, o šioje prabėga lygiai vieni metai, per kuriuos, kaip kai kas pasakytų, iš esmės... nieko nenutiko.

Antros knygos veiksmas prasideda ten, kur baigėsi pirmoji – 1940 m. vasarą. Pirmoji jos karinė kampanija – Britanijos mūšis. Galiu drąsiai teigti, kad jis dar niekada nebuvo taip išsamiai aprašytas lietuviškai. Kita vertus, „lengvesnio“ turinio mėgėjų turiu atsiprašyti – kai kuriose šio mūšio aprašymo vietose man nepavyko išvengti statistikos klampynės, techninių detalių ir visokių kitokių smulkmenų. Kita vertus, jeigu visas jas, taip pat paaiškinimus puslapių apačioje praleisite, bendro vaizdo „pamesti“ neturėtumėte. Britanijos mūšiui skirta dalis yra didesnė, palyginti su kitomis, bet taip atsitiko dėl svarbių priežasčių. Pirmiausia, tai unikalus mūšis, kuriame kovėsi tik oro pajėgos. Kadangi kitose serijos knygose mūšiai ore dažniausiai bus tik veiksmų žemėje papildinys ir jiems jau niekada nepavyks skirti tiek dėmesio, nusprendžiau pažvelgti į karo ore subtilybes iš arčiau. Antra, Britanijos mūšis iki pat šių laikų aplipęs įvairiausiomis legendomis ir mitais, kuriuos pamėginau surikiuoti. Sudėlioti visus taškus be išlygų vargu ar įmanoma, bet tikiuosi, kad nuo šiol Britanijos mūšio tikrasis pavidas bus aiškesnis.

Taip pat šioje knygoje jūsų laukia karo kampanijos Jugoslavijoje, Graikijoje, mūšis dėl Kretos salos. Nors tai yra karo Europoje istorija, nemažai dėmesio teko ir kariniams veiksams Šiaurės Afrikoje, nes šis frontas, kaip ir visas Viduržemio jūros regionas, buvo glaudžiai susiję su tuo, kas vyksta mūsų žemyne. Šis frontas buvo viena iš galimų Hitlerio strateginių krypčių, tačiau jis pasirinko kitą...

Vis dėlto didžiausias dėmesys šioje knygoje atiteko ne mūšiams, o sprendimams. Iš tiesų, 1940–1941 m. buvo priimti, ko gero, visi svarbiausi sprendimai II pasauliniame kare. Iš šie lemtingi sprendimai buvo:

Didžiosios Britanijos sprendimas tęsti kovą. Jeigu po Prancūzijos žlugimo Britanija būtų pripažinusi Vokietijos vyravimą Europoje, viskas būtų pasisukę kitaip.

Britanija nebuvo visai viena, nes jai pagalbos ranką nusprendė ištiesti JAV. Iš pradžių pagalba buvo tik ekonominė, tačiau po Perl Harboro užpuolimo (1941 m. pabaigoje) britai įgys galingą sąjungininkę, su kuria bus galima ne tik atsilaikyti, bet ir pradėti galvoti apie pergalę.

Churchillio pozicija sukūrė dilemą Hitleriui, kuris numatė JAV prisijungimą prie konflikto ir stengėsi užbėgti jam už akių. Jis norėjo laimėti karą Europoje iki JAV įsikišimo ir 1940 m. vasarą nusprendė, kad tiesiausias ir greičiausias kelias į tokią pergalę yra užkariauti Tarybų Sąjungą. Kaip parodys ateitis, tai buvo lemtingiausias Hitlerio sprendimas jo gyvenime. Per „pertrauką“ iki 1941-ųjų birželio Vokietija dar nukariaus Jugoslaviją ir Graikiją, bet tai bus paskutinis vermachto žaibo karas, pasibaigęs lengvomis pergalėmis.

1941 m. pavasarį–vasarą buvo priimtas dar vienas katastrofiškų padarinių turėsiantis sprendimas, nes vokiečių puolimo išvakarėse Stalinas nusprendė, kad ataka, bent jau 1941 m., neprasidės. Kodėl, nepaisydamas visos turimos informacijos, jis elgėsi būtent taip, yra viena iš didžiausių II pasaulinio karo mįslių. Ji tokia ir liks, tačiau paskutinių mėnesių ir dienų rekonstrukcija galbūt padės susidaryti platesnį vaizdą, kas gi iš tiesų vyko tomis lemtingomis dienomis ir kodėl lemtingi sprendimai buvo tokie, kokie buvo.

Sveiki sugrįžę į praeitį. Geros kelionės ir iki pasimatymo ateityje!

Robertas Petrauskas
2013 m. birželis

P. S. Nevargindamas jūsų nepažįstamais vardais, padėką savo brangiausiems žmonėms siunčiu „Enigmos kodu“:

VKG ir VJG – Jūs mano širdyje.